

Kindertal van allochtonen en autochtonen regionaal gezien

MILA VAN HUIS EN PETRA VISSER

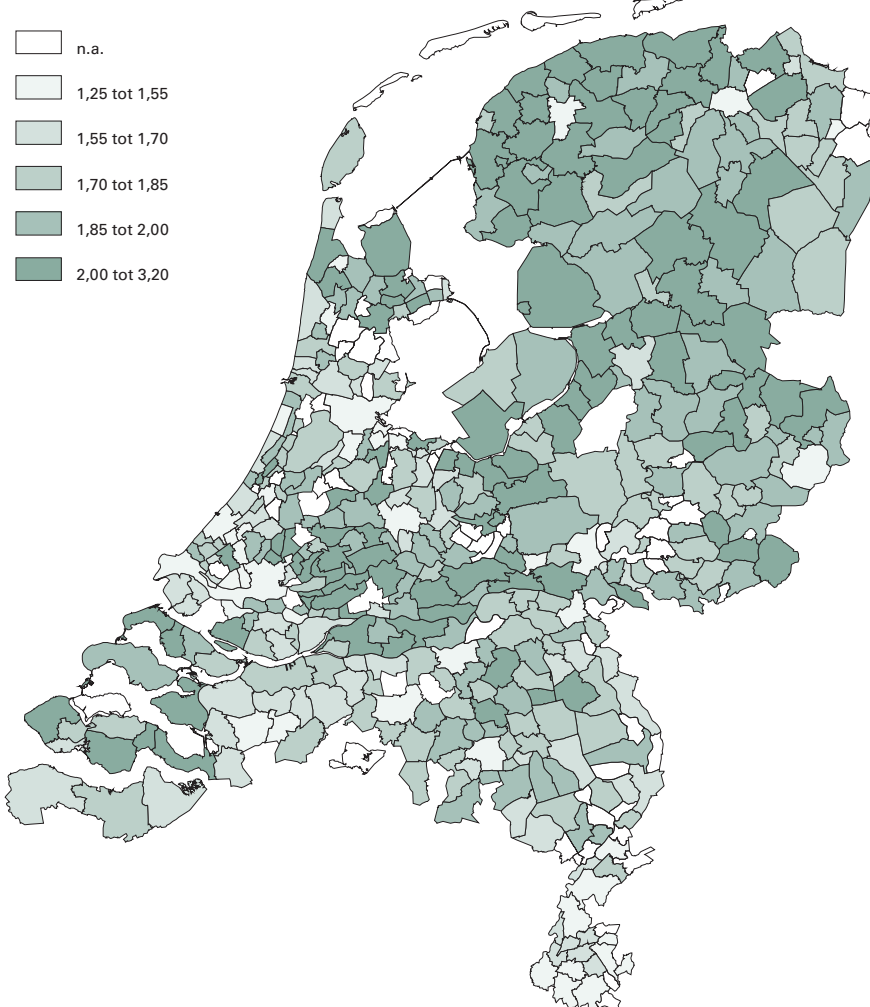
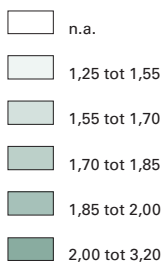
Verschillen komen vooral bij autochtonen voor

Binnen Nederland bestaan grote regionale verschillen in vruchtbaarheid. Zo ligt het gemiddeld kindertal in Flevoland ruim boven het landelijk gemiddelde, terwijl Limburg juist een laag kindertal kent. Deze verschillen worden grotendeels bepaald door de regionale verschillen in vruchtbaarheid van autochtone vrouwen. Allochtonen en vooral niet-westerse allochtonen, wonen geconcentreerd in de grote steden en laten geen duidelijke regionale verschillen zien.

Sinds 2004 werken het CBS en het Ruimtelijk Planbureau samen aan het opstellen van een regionale bevolkings- en allochtonenprognose. Deze prognose betreft onder meer de toekomstige bevolkingsomvang naar herkomstgroepering van alle Nederlandse gemeenten. Inzicht in de regionale verschillen in bevolkingsont-

wikkeling, en in het bijzonder de vruchtbaarheid, is daarom van belang. Tot dusver is weinig bekend over de regionale verschillen in vruchtbaarheid van allochtonen. Op basis van gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie is het Totaal Vruchtbaarheidscijfer (TFR) (bij benadering het gemiddeld kindertal per vrouw, zie kader) per gemeente en per herkomstgroepering berekend.

Figuur 1. TFR van autochtone vrouwen per gemeente, 2001-2003



Landelijke verschillen in vruchtbaarheid van allochtonen en autochtonen

Het gemiddeld kindertal over 2001-2003 bedraagt voor Nederland 1,7 kind per vrouw. De vruchtbaarheid van niet-westerse allochtonen is over het algemeen hoger dan het gemiddelde cijfer voor Nederland. Bij de Turkse en Marokkaanse vrouwen ligt het gemiddeld kindertal (2,4 respectievelijk 3,3) ruim boven het Nederlandse gemiddelde. Een van de verklaringen voor hun hoge vruchtbaarheid is dat veel jonge Turken en Marokkanen hun partner uit het land van herkomst halen. Dit zijn waarschijnlijk meer traditioneel ingestelde migranten, die relatief veel kinderen zullen krijgen. Het vruchtbaarheidsniveau van vrouwen geboren in Suriname (1,8) en de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) (1,9) ligt net iets boven dat van Nederlandse vrouwen en dus beduidend onder het niveau van Turkse en Marokkaanse vrouwen. Dit laatste komt onder meer doordat deze vrouwen het beter in het onderwijs en op de arbeidsmarkt doen dan Turkse en Marokkaanse vrouwen. Ook gaan ze vaker gemengde relaties aan. Het vruchtbaarheidsniveau van de groep overig niet-westerse allochtonen, met een gemiddeld kindertal van 2,3, ligt net zoals dat van de Turkse en Marokkaanse vrouwen hoger dan het gemiddelde van alle vrouwen. Westerse allochtonen, met een gemiddeld kindertal van 1,5, hebben daarentegen een lagere vruchtbaarheid.

Regionale verschillen

In de vruchtbaarheid bestaan grote regionale verschillen, vooral bij autochtone vrouwen. In de grote gemeenten hebben autochtone vrouwen een zeer lage vruchtbaarheid, onder meer

doordat daar veel alleenstaande jongeren wonen. Verder loopt er een zone van beduidend hogere vruchtbaarheid dan gemiddeld van het zuidwesten naar het noordoosten van Nederland (figuur 1). In de gemeenten in deze zogenaamde *Bible Belt* wonen veel gereformeerde paren met een hoge vruchtbaarheid. Ten slotte is de vruchtbaarheid in een groot gedeelte van Friesland, Noordwest-Groningen en het noorden van Noord-Holland hoog en in het zuiden van Limburg laag. Opvallend is het grote verschil tussen de gemeente met het hoogste kindertal, Urk (3,2), en die met het laagste kindertal, de gemeente Groningen (1,3). Het verschil bedraagt maar liefst 1,9 kinderen. Er zijn vooral veel gemeenten met een hoger kindertal dan gemiddeld: maar liefst in een kwart van de gemeenten ligt het gemiddeld kindertal boven de twee.

De gemeentelijke vruchtbaarheidsverschillen van allochtonen zijn veel minder sterk dan die van autochtonen. Dit hangt samen met de concentratie van allochtonen in een beperkt aantal gemeenten, vooral de grote steden. In de overige gemeenten worden jaarlijks zo weinig allochtone kinderen geboren dat het moeilijk is om een robuuste vruchtbaarheidsindicator naar herkomstgroepering te bepalen.

- *Turken en Marokkanen* wonen geconcentreerd in de grote steden in het westen van Nederland en Noord-Brabant. Daarnaast wonen er ook veel Turken in Zaanstad, Enschede en Arnhem. In deze steden schommelt de vruchtbaarheid van Marokkanen in een range van 0,2 rond het landelijk gemiddelde van Marokkaanse vrouwen (met als uitzondering Breda) en van Turken in een range van 0,3 rond het landelijk gemiddelde van Turkse vrouwen (figuur 2).

- *Surinamers en Antillianen* wonen vooral in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Ook wonen er relatief veel Surinamers in Almere. De vruchtbaarheid in deze steden schommelt net zoals bij de Turken en de Marokkanen rond het landelijk gemiddelde van Surinamers en Antillianen. Alleen in Almere is het gemiddeld kindertal van Surinamers ruim boven hun landelijk gemiddelde, net zoals voor autochtone vrouwen in deze gemeente. Almere is vanwege het ruime aanbod van eengezinswoningen een aantrekkelijke woongemeente voor mensen die kinderen willen.

- De landelijke vruchtbaarheid van de *overige niet-westerse allochtonen* ligt met 2,3 ruim boven het algemeen gemiddelde. De groep van overige niet-westerse allochtonen bestaat voor een deel uit voormalige asielzoekers en is heel divers qua samenstelling. Hierdoor zijn de verschillen tussen de gemeentelijke vruchtbaarheidscijfers iets groter dan voor de bovengenoemde vier groepen allochtonen. Opvallend is de hoge vruchtbaarheid in Tilburg, dit houdt waarschijnlijk verband met de hoge concentratie van Somaliërs in deze gemeente.

- De *westers allochtone vrouwen* vormen een gemêleerde groep. Voor een deel zijn het vrouwen die hier tijdelijk werken of studeren of van wie de partner hier tijdelijk werkt of studeert. Zij stellen het kinderen krijgen doorgaans uit



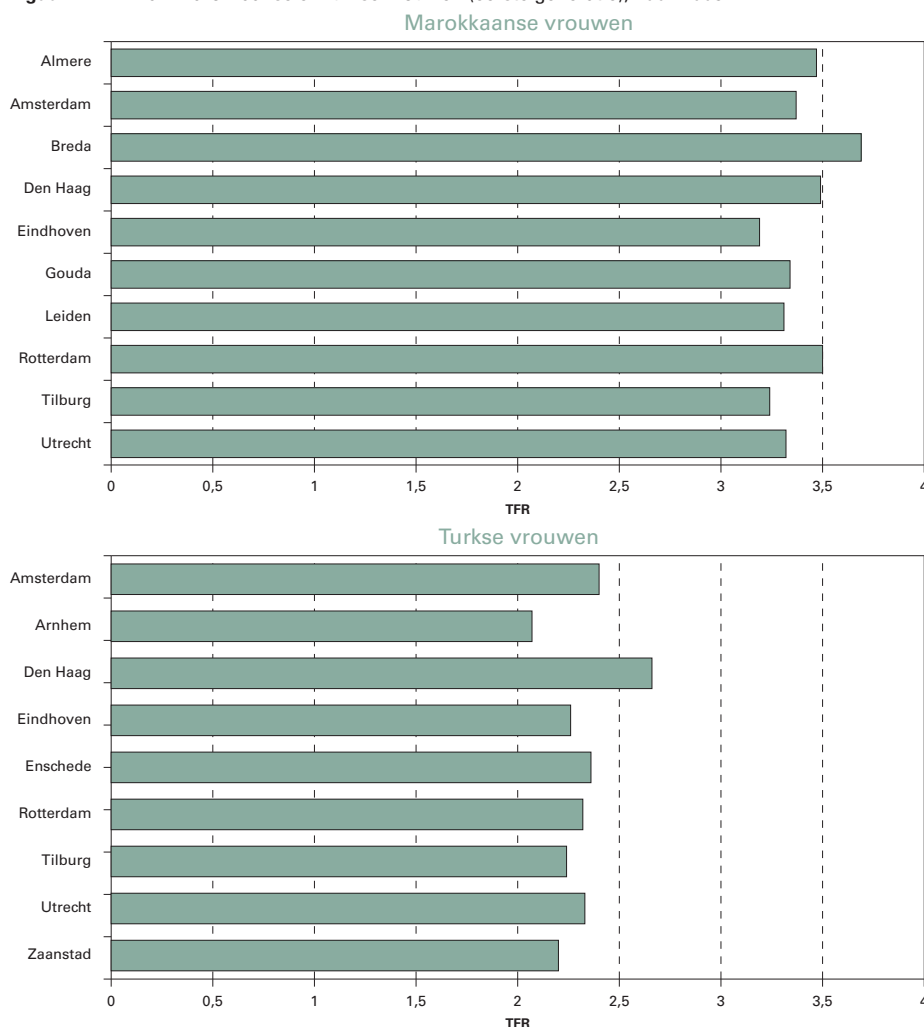
Foto: Wim de Jonge

tot ze weer terug zijn in het land van herkomst. Dit verklaart waarschijnlijk de lage vruchtbaarheid in de grote steden, zoals Amsterdam en Utrecht. Voor een ander gedeelte gaat het om vrouwen die met Nederlandse mannen zijn getrouwd en hier een gezin opbouwen. Dit speelt vooral in de grensregio's, waar de vruchtbaarheid in het algemeen hoger is.

Tot slot

De regionale verschillen in vruchtbaarheid (ongeacht herkomstgroepering) worden vooral be-

Figuur 2. TFR van Marokkaanse en Turkse vrouwen (eerste generatie), 2001-2003



Om vergelijkingen tussen de vruchtbaarheid van verschillende bevolkingen en bevolkingsgroepen mogelijk te maken kunnen vruchtbaarheidscijfers per leeftijdsgroep of op een bepaalde leeftijd worden berekend. Verschillen in leeftijdssamenstelling tussen bevolkingen of groepen worden bij het gebruik van dergelijke leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers uitgeschakeld.

Als kernindicator voor vruchtbaarheid is in dit artikel het totaal leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer (Total Fertility Rate, TFR) gebruikt. Het geeft het gemiddelde aantal kinderen weer dat een vrouw ter wereld zou brengen indien gedurende haar gehele vruchtbare levensfase de in een bepaald kalenderjaar waargenomen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers zouden blijven gelden. Op deze manier wordt in één enkel cijfer de totale gemiddelde vruchtbaarheid van alle vrouwen in een bepaalde periode samengevat. Het gaat daarbij dus niet om het werkelijk gerealiseerde aantal kinderen gedurende de levensloop van een vrouw, maar om het aantal kinderen dat een vrouw ter wereld zou brengen of zou hebben gebracht, uitgaande van de bestaande leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. In de volksmond wordt dit vaak het gemiddelde kindertal genoemd.

Op basis van gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie van het CBS is de gemiddelde TFR per gemeente en per herkomstgroepering berekend over de jaren 2001, 2002 en 2003. De TFR naar herkomstgroepering is berekend op basis van de herkomstgroepering van vrouwen van de eerste generatie. Kinderen van de tweede generatie zijn meegeteld in de TFR van autochtonen. Gezien de lage gemiddelde leeftijd van de tweede generatie betreft het relatief kleine aantallen kinderen. De allochtonen worden naar de volgende landen of gebieden van herkomst onderscheiden: Turkije, Marokko, Nederlandse Antillen en Aruba, overig niet-westers en westers.

paald door de regionale vruchtbaarheidsverschillen van autochtone vrouwen. In het bijzonder in gemeenten in de Bible Belt zijn de

vruchtbaarheidscijfers aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde van autochtone vrouwen.

Bij allochtonen is er veel minder sprake van regionale vruchtbaarheidsverschillen. Dit komt onder meer omdat in het bijzonder niet-westerse allochtonen geconcentreerd wonen in een beperkt aantal gemeenten, vooral in de grote steden. In deze steden hebben de Turkse en Marokkaanse vrouwen een veel hogere vruchtbaarheid dan de autochtonen, maar er zijn weinig of geen regionale verschillen. Ook de vruchtbaarheid van Surinamers en Antillianen vertoont nauwelijks regionale verschillen, behalve de hoge vruchtbaarheid van Surinamers in Almere. Deze hoge vruchtbaarheid zien we ook bij de autochtone vrouwen in deze gemeente. Voor de overig niet-westerse en westerse allochtonen zijn er wel regionale vruchtbaarheidsverschillen maar in veel mindere mate dan bij de autochtonen. Deze verschillen kunnen voor een groot deel worden verklaard door de samenstelling van de herkomstgroepen in de diverse regio's.

Drs. L.T. van Huis, CBS, en **drs. P. Visser**, RPB